

616

ZA FB
R 26706

[Zommers, Kārlis]
Tēvi un māte, gādājiet
jēle no sirds.

[R., 18M.]

Zehwi un Mahtes,

gahdajt selle no Sirds, Ea juhswu mihleem Behrneem

tahs weeglas Bakkes

jo drihsak jo labbak taptu eedehstibas.

Pamahzishanas Wahrdi,

Mihgas Eedshwotajeem un wisseem Latweescheem par Labbu

no Mihlestibas rakstiti.

1841.
Drikketas pee Julius Konrad Dahmijel Müller.

Ist zu drucken erlaubt worden. Riga, den 9ten October, 1811.

A. Albanus,
k. k. Gouvernements-Schulendirector und Ritter.

Prabta Wibram, kas sawu Turwaku mihlo, tam Sirdi fahp un Af-
faras birst, redsoht, kahds warren leels Behrnu Pulkts,
 ar niknahm Bakkehnm nomirris. Gann irr runnahts,
gann rakstihhts, gann sluddinahts, kahdu leelu Labbumu tahs weeglas
Bakkes dohd, un pawissam Sabpes, Mohkas, Skahdi ne darr. Gann
irr sinnamts darrihts, ka tahm weeglahm Bakkehnm tas Spehks es-
sohts, no ihstenahtm niknahm Bakkehnm gluschi glahbt. Tomehr da-
schi Tehwi un Mahtes, jeb no leelas Nesapraschanas, jeb patgalwigi
buhdami, aiskawe aplam to Laiku, scho lohti leelu Labbumu Behr-
neem parahdiht, prohti, winneem pee Laika, tahs weeglas Bakkes
likt eedehstihht; un ta winni tik labbi ka tihschi, sawus Behrnus tai
Mahwei par Uppuru nodohd. Dascheem mirst tas Weenigajs; zit-
teem wiffi Behrni, kas ne fenn papreekscha pee Mahtes Klehpi lustigi
spehleja un sawu Wezzaku Preeks bija, schinni wiffbreesmiga Behrnu
Newesselibâ apmirruschi un jaw Kappâ likti. Tad bija wiffai wehlu
tahdu Nelaimi un nepazeesdamu Skahdi noschehloht, un sawu Ne-
guddribu jeb Nebehdneeziibu un Patgalwibu apraudaht. Tahdi Wez-
zaki paschi wainigi, un wiffas gauschas Schehluma Affaras, fo tee
us sawu Behrnu Kappu raud, tomehr ne spehj tohs Mihlus atkal
eeksch Dsihwibas atwest.

Zuhs Tehwi un Mahtes, kas juhs aplam wiffu labbu Padohmu at-
mettat, jeb apfmeijat, un tohs Uhrstus, kas juhs luhds un pamahza,
Behrneem tahs weeglas Bakkes eedehstihht, ar reebigu Prabtu, ar
Reeku-Zrunnaschanahm noraidat, us jums es schohs Wahrduus ne
runnaju; juhs sawus Behrnus ne mihlojat neds ihsteni neds prahthigi,
jo juhs tohs ne apfohpeet, ka peenahfahs — jums par sawu Behrnu
Dsihwibu pascham Deewam buhs ja atbild! Zuhfu patti Sirds juhs

turplikam apfubdfehs, ja ar juhfu Wainu, niknas Bakkes, juhfu Behrnus, wiffa Muhfcha darra fehrdfigus un nelaimigus, jeb glufchi tohs pagallam Kappâ gabfch. Kurfch warr jums palihdfeht, kurfch Zilwehks tahdas Behdas juhs apmeerinabt, ja pafchi juhs wiffu dahwahtu Paligu nizzinajufchi! — Juhf Nabbagi tur pretti, fas juhs wehl ihsteni ne finnat neds prohtat, fahdu neisteizamu leelu Labbumu tahs weeglas Bakkes Behrneem darr, jeb juhs Lautini, kam irr wiffai bailigs Prabts, kam tukfcha Rohka un tadehl bihftahs: "tahda Bakku Pohthefchana Naudas mafafhs, fur nem-
 "fim to? fur attraddihfim labbu ismahzihu Uhrsti, fas bes Mafafas "muhfu Behrneem tahdu Schehlaftibu darrihs?" — juhs manni Mihli, nemfeet fchohs Mihlestibas Wahrduf labprabtigi pee Sirds, juhs likfeet tohs labbi Behra un darrihfeet pehz tahdeem Wahrdeem. Juhfu Behrni irraid juhfu weeniga wiffdahrgaka Manta. Steidsatees tohs no niknahm Bakkehni glahbt. Jums famu Rohku labprabtigi es fneedsu, famu Paligu nihligi es dahwaju. Updohmajt, Mantas un Naudu juhs Behrneem ne warrat doht; gahdajt tadehl jo wairaf bes Mitteschanas, fa ta jo augstaka Manta, prohti, weffela Meefa un weffeli Lohzekli Behrneem buhtu un paliktu. Ja tahs weeglas Bakkes Behrneem taps eedehfthtas, tad teefcham wiini buhs drohfschi isglahbti, no wiffas Meefas Apfkahdeschanas, no Sahpehm, Mohfam un no breefnigas agras Mahmes, fas neba retti us ihstenaht Bakkehni mehds nahkt. Jo finnams, tahs Zilwehku Bakkes apehd un aifnemmi daudfreif wiffu Meefas Glichtumu un Uzzu Gaisminu, un darra neba retti, to Zilwehku par Krohplu un Deedelneeku. Gahdajt tadehl tikfufchi Behrneem weeglas Bakkes likt, fa teem turplikam par juhfu Rebehdneeziibu, jeb Sirdsjeetibu, jeb Patgalwibu, ne buhtu jarauda, ja fchehlo: "Pee ta mans Tehws, "manna Mahte wainiga, fa labbu Padohmu tee ne peenehma, nih-
 "ligu Paligu tee nizzinaja!"

Tagadihn wiffa prabtiga Pafaulè nu jaw tà darr, un leef Behrneem wiffur tahs weeglas Bakkes eedehftht. Jo wiffas Mallas itdeenaf reds un atfihft, fahdu lohiti leelu Labbumu, par fo Deewam

ja pateiz! tahs weeglas Bakkes darr, un ka itt no Teefas teem tas Spehks irraid, no ihstenahm no niknahm Bakkehm to Zilwehku wiffa sawa Mubshā isglahbt. Schurp un turp tikkaj wehl rohnahs tahdi Reprachtneeki, kas jeb no dumja jeb no kuhtra Prahta, saweem Behrneem tahdu labbdarridamu Ubrstehschannu leeds un sawus Behrnus ka tibhschi, niknahm Bakkehm par Laupijumu nodohd. Bailiga Leeta! Jo kaut tahs wezzas Zilwehku Bakkes, ja paschas nahf, arri buhtu kas sinn zeek labbas, tatschu tu ne warri galwoht un fazziht; kura Laika tahs usees: jeb irr wianas liktas, tu ne warri drohschi fazziht, kahds tas Gals buhschoht; jeb kas wehl Gallā, pehz ilgeem Gaddeem pakkal nahfs, un kahds Grubtums wehl pehzakti no tahdas niknas Sehrgas Behrneem zelsees. Pee tahm weeglahm turpretti (ka arri Glahbschanas Bakkes saw) tu warri galwoht drohschi un papreefscha fazziht: ka taweem Behrneem ne usees ne kaut kahds Grubtums, neds arri pee Meefas un pee Wesselibas ne kaut ka buhs jazeesch. To ifdeenas pa ilgeem Gaddeem eeksch wiffas Pasfaules reds, ka nu zeeti to ja tizz un naw wairs ja fakka: "Warr buht, warr ne buht!"

Jo skaidraki jums gribbedams parahdiht, tad skattastees jelle luhdsams sche ka kahda Speegelt, kahdu Mohku un Nelaimi Zilwehku Bakkes, kahdu lohti leelu Labbumu tur pretti tahs weeglas Bakkes darra. Es jums to weenā Lappā preefsch Uzzim leeku. Darrast nu ka gribbedami. Effat jelle Prahta Laudis; nemmat jelle to labhafu Daku; ne paleefat pee wezzeem laumeem Seraddumeem, un ne wairs pee wezzahm Reeku Isrunnaschanahm. Islassajt sewim tahs weeglas Bakkes. Ne gaidajt tur ilgi, ka jums ne buhtu par walti un wiffai wehlu gauschas Schehluma. Affaras us sawu Behrnu Kappu ja rauda.

Zilwehku Bakkes
moi tahs nu buhtu eedehtihtras, jeb moi
paschas nahfku, darra daubstreeses
neisteizamu Glahdi.

1) Zilwehku Bakkes mehds
weenumehr lohti niknas buht.
Wianas darra, tam Newesselam

Tahs eedehtitas weeglas Bakkes
darra

lohti leelu labbumu.

1) Weeglas eedehtihtras
Bakkes glahbj katru Behrnin
no niknahm Zilwehku Bakkehm; ir-

lohti leelas Sahpes; irraid weena
Sehrga, kas lehti peelihp un Moh-
kas, daschas Nelaimes un neba ret-
ti paschu to Nahwi padarra.
Schauschalas un Schausmas us-
nahf nabbagu Behrnu redseht,
tahda Wahjiba gullam!

2) Zilwehku Bakkes stahw
20 Deenas un brihscham wehl il-
gaki, mohza to Behrnu ar breef-
migahm Mohkahn; schahs smird
nejauki, tur nahf daschlahrt wehl
pakkal nikni Lugoni, fehrdfiga
Meesa wiffa Mufschä, un dascha
wezza Waina paleef, kodauds Meh-
neschu Laika ne warr dseedinacht.

3) Kas Zilwehku Bakkes naw
wehl isgullefs, tahds, woi jauns
woi wezz buhdams, kamehrt dschw,
wirsch ne warrehs no tahm nekad
drohsch buht; winnam ar ween no
tahm ir ja bihstahs, un bailigi ja
fargahs un tadehl dschw tahds il-
deenas Breesmas, ka tahs win-
nam peepeschi ne useetu. Zilweh-
ku Bakkes ja winnas isnahf, tad
tuhlihu warrens Drudfis, stipprajs
Karsons, neba retti Dsihflu Sa-

raid weena lohti weegla Wahjiba,
tur ne kahdas zittas Sahles ne wai-
jagadoht, tur ne kaut kahdas Sah-
pes ne juht; schahs bes Cedehestih-
schanas ne kad ne peelihp; un ne
darra ne kad nedf Mohkas, nedf Ne-
laimi, nedf Breesmas nedf Nahwi;
schahs irr weena teizama Debbesu
Dahwana, zaur fo tas Jaunellis
no wiffas wezzu Bakku Samaita-
schanas fargahs, saweem Wezza-
teem par Preeku un Paligu usaug.

2) Pee eedehstih tahm wee-
glahm Bakkeh m wehl tas Lab-
bums: schahs aug tikkai tannit Wee-
tä, fur liktas, un wiffa zitta Meesa
paleef weffela, sweika, no Bahstim
fkaidra. Wiffa tanni Cedehestih-
schanas Laika irr un paleef tas Zil-
wehks weffels; winnam irraid
Sirds weegla; tahs pee Zilwehku
Skaitumu un Meesas Glistumu
Wainas un Skahdes nedarr. Zil-
wehks ir un paleef no fehrdigas
Meesas un no niknahm Zilwehku
Bakkeh m wiffa sawa Mufschä
drohschi isglahbts.

3) Pee eedehstih tahm weeg-
lahm Bakkeh m, tur tanni Weetä,
fur winnas irr eepohhtetas, rah-
dahs zettortä Deenä, farkanas
Lahsites, kas druzin augstaki
stahw, prohti, tik dauds ween, ka
ar Uddatu tur irr eefkrambchts
jeb eedurts. Peeitä Deenä jaw
rahdahs Puhite, paschä Widdü
ka eespeesta, kas festä un septitä
Deenä fo wairaf aug; astohitä un
deewitä Deenä ta jaw buhs pilna

wilkschana, fur Zilwehks neschehli-
 gi raustichts tohy, krihtama Gehr-
 ga un zittas nahwigas Wainas jaw
 irr klabt. Daschahrt patti ta Nah-
 we jaw nahf, kamehrt Bakkes wehl-
 aug, isfittahs jeb isbirrahs:
 Waigs un Uzzis ir Wahschu pil-
 nas, Kohkas Kahjas un Kruhtis
 no tahm ir pahrnemtas; tahs
 Struttas tur eeksch lohti giwti-
 gas, apehd arri wesselu Ahdu, poh-
 sta Meefas Glichtumu, aisaem Uz-
 zu Gaisminu. Das irr dauds re-
 dsehts un no samannigeem Wih-
 reem isrehkinahts: tam peehtam
 Zilwehklam eeksch ihstenu Bakku
 Neweffelibas irr jamirft; tam de-
 smitam paleef, ja ne wairaf, to-
 mehr par Peeminnehshanu tahdas
 pahrzeetas gruhdas Neweffelibas,
 samaitahda Gihme, rehtaina Mut-
 te un Waigs; un tam diwidesmi-
 tam gluschi par Ullu jeb par behdi-
 gu Krohplu ja paleef.

Augumâ; tas Neweffels tad masu
 palehnu Drudsi jutrihs; puhtite
 tad stahwehs Zulla jeb Zilkscha
 Plattumâ, tad redsehsi tur tumseh-
 farkanu Mallinu apfahrt, ar Pirk-
 stu warri tu manniht, ka Puhtite
 druzia augstaki stahw un zeetaka
 tappusi; tad ihpafchi pee maseem
 Behrneem tu warri atrast, man-
 niht, ka ta Dsihwibas Dsihfle tur
 eeksch pukst. Desmitâ Deenâ ta
 Weetina naw wairs tik farkana;
 ta Puhtite paschâ Widdû tohy
 tumsehbruhna, jaw faufa, un no-
 kriht, nobrukk astonpadesmitâ jeb
 diwidesmitâ Deenâ pagallam.
 Behrniasch tad buhs gluschi wef-
 fels, un tam no ihstenahm Bak-
 kehni wiffâ sawâ Mulschâ naw
 wairs ja bihstahs, tahs wairs ne
 peelihy, neds jabailojahs no wiffas
 tahs Relaimes, kas pehz ihstenahm
 Bakkehni, kaut jaw pahrzeetu-
 schas, tomehr wehl pehzaki mehds
 useet. Prohti, pee tahm jaunahm
 weeglahm Bakkehni ne weens
 Behrniasch ne buhs gluschi gauschi
 un zeeti neweffels, ne weens eeksch
 tahm ne mirrs, ne weens par Kroh-
 plu un taps.

Alf kahds lohti leels Preeks aplaimohs Zehwa un Mahtes Zirbi,
 ja tee saweem mihleem Behrneem tahs weeglas Bakkes irr likkuschi
 eedehtsiht, un ar tahdu mihligu Kohpschanu un Uygahdashanu;
 tohs Sawejus no Waiga, Meefas, Wesselibas, Dsihwibas Sa-
 maitaschanas, gann no paschas breefmigas Nahwes buhs isglahbu-
 schi; ja wiiani tohs nu redsehs sweikus, wesselus, spirtus apfahrt se-
 wim. Tur pretti zitti tahdi Zehwi un Mahtes, kas labbu Padohmu

ne gribbeja peenent, af Deewam schehl! dauds no tahdeem wiffa sawa Mubshâ buhs ja rauda, redsedami sawus Behrnus sehdigus, wahjus jeb zittadi no niknahm Bakkehni samaitahsus! Kahdas bes Galla leelas Raifes un Girdehstus darra Bezzaki few pascheem, kahdu Nelaيمي saweem Behrneem, kas jeb no Nesinnaschanas, jeb no aplam pahrleeku leelas Mihlestibas, jeb no kuhra Prahta ne wihfcho sawus Behrnus no niknahm Bakkehni glabht, to Laiku pawilzina saweem Behrneem tahs weeglas Bakkes list, un tahda Wihse, ta sakkoht tihfchi tohs tai Bakku Samaitahshanai un tai Nahwei par Laupijumu palaisch un nodohd. Kahds Truhkums, kahda lohti leela Nohte useet ihpaschi teem Nabageem, teem tuffscheem Lutineem, kam ikdeenas sawu Maishti iri eeksch Sweedreem ja pelna; ja tee nu ar Behrnu Reweffelibu, un lgi stahw, no saweem Darbeem un Kohku Pelna tohp aiskahroeti, un teem ilgi pee Behrnu Reweffelibas Gultas ar Affarahm ja fehsh, tohs kohyt un Behrnu Waimanas ja dsird! Wiffahm schahm Grubtibahm un Behdahm juhs isbehgfeet, ja juhs sawus Behrninus pee Laika, tuhdatin kad wirnt 8 Meddelas wezzi irr, atnessat pee weeglu Bakku Destijschanas.

Ne turrastees tadehl mihli Lautini ilgaki pretti ne apdohmajtees wiffai ilgi, scho mannu mihligu Padohmu, tik drihs ka ween warr buht, peenent. Paklawfajt labprahht kas sche jums un juhsu Behrneem par Labbu no jauna mihligi tohp dahwahts. Ittin ka ikkats labfirdigs Ahristis bes Makfas juhsu Behrneem labprahht tahs weeglas Bakkes list un eedehtih; ta arri teem kas Mihgas Tuhwumâ dsihwo, manna Namma Durwis, ka lihds schim, arri wehl us preekschu stahwehs ikdeenas wallas. Nahzeet, Mihli, manna Paspahrne! Labprahht un bes wiffas Makfas es juhsu Behrneem tahs weeglas Bakkes gribbu eedehtigt, un ta ar Deewa Paligu, juhsu Behrninus no Nahwes isglabht un pee Weffelibas un pee Dshwibas jums par Preeku un par Labbu asturreht. Mihga, pirmâ Oktober Mehreshâ Deena, kad es pars sawam weenigam Dehlinam, tuhdatin pehz Kristibas, tahs weeglas Bakkes biju eedehtijis.

Karl Sommer, Hoprachts un Dakters.

